

Vi har akut brug for Grundtvig

Af Ingrid Ank, leder af Grundtvig-Akademiet

Grundtvigs sammentænkning af frihed og fællesskab har en påtrængende aktualitet i en tid, hvor de liberale demokratier er i krise. Og hans dybe optagethed af menneske- og samfundsliv kan minde os om, at kirken aldrig må blive en kirke, der har nok i sig selv.

Loke er en løgner. Og endda en løgner af den værste slags: For man kan ikke engang være sikker på, at han lyver. Nogle gange gør han, andre gange ikke. Alligevel siger Grundtvig, at der skal være »Frihed for Loke, såvel som for Thor.« Citatet, der er et af de mest brugte Grundtvig-citater, stammer fra indledningen til værket Nordens mytologi eller Sindbilledsprog (1832). Som jeg forstår det, så siges der her meget klart

åndsfrihed. Samfundet eller de menneskelige fællesskaber lever bedst i frihed, og den frihed betyder, at der skal være frihed til uenighed. Endda også frihed til de farlige eller løgnagtige synspunkter, i hvert fald hvis man forstår »Loke« på denne måde.

»Samfundet eller de menneskelige fællesskaber lever bedst i frihed, og den frihed betyder, at der skal være frihed til uenighed.«

Grundtvig er løsningen på demokratiets krise

Vi har lige nu akut brug for Grundtvig. For Grundtvig formår at sammentænke frihed og fællesskab, uden at give køb på nogen af delene. Han insisterede igen og igen på individets ånds-

frihed – dets samvittighedsfrihed eller hjertefrihed. Og han var klar over, at det betød, at man også måtte forsvare rettigheden til synspunkter, der bød én stærkt imod (og så selvfølgelig bruge sin frihed til at modsige dem). Men samtidig digtede han et folk og et samfund frem – dvs. han gav ord til den forestilling, at vi hører sammen i og er forpligtede på et større fællesskab end blot vores nærmeste familie. Et fællesskab der endda strækker sig ud over den tid, vi lige nu lever i. Og så insisterede han på, at mennesket er en sådan skabning, at det kan og vil vokse og forstå og forstå mere. Forstå sig selv i verden. Derfor fødte han ideen om højskolen – en eksamensfri vokseplads for mennesker, hvor vi kan mødes og i indbyrdes vekselvirkning forstå os selv som del af et fællesskab, en verden og en historie. Forstå os selv som ånd. Alt dette skriver jeg for at forklare, hvorfor jeg i disse år i ganske mange sammenhænge går rundt og siger, at vi har akut brug for Grundtvig. Jeg taler med lærere, lærerstuderende, skoleelever og mange andre, og jeg oplever en stor, endda en voksende interesse. Men Grundtvig er for mig at se også, om ikke løsningen så i hvert fald en del af løsningen på »demokratiets krise«. For vi har brug for at forsvare – og forstå betydningen af – det liberale demokrati, samtidig med at vi fastholder, at samfundet er et forpligtende fællesskab. Og vi er lige præcis ikke tvunget til at vælge mellem frihed og fællesskab, den enkeltes frihed er tværtimod en fælles opgave.

»Denne insisteren på en kirke, der ikke har nok i sig selv, kan vi også bruge til noget i dag. Præster, kateketer, konfirmander og alle andre.«

En kirke der ikke har nok i sig selv

Men nu er jeg imidlertid til denne artikel ikke blevet bedt om at sige, hvorfor vi (alle) har akut brug for Grundtvig, men derimod hvad præster og kateketer kan bruge Grundtvig til, dvs. mere specifikt hvordan Grundtvig kan inddrages i kirkens undervisning af fx konfirmander. Og der er ganske meget at tage fat i: Fx Grundtvigs salmer (han skrev knap 1600 sange og salmer), og hvordan han tryller en gammel middelalder-

salme – »Den signede dag som vi nu se« – om til en salme »med fryd i«, en salme hvor lyset ikke skinner på os fra en fjern himmel, men når helt ned til jorden og stiger op til os fra havet. Eller Grundtvigs diskussion med den lutherske tradition, hvordan han udvider perspektivet til ikke kun at se mennesket som faldet, men også som skabt i Guds billede, vel at mærke det udøbte menneske. Eller hans opgør med opfattelsen af Bibelen som en uimodsigelig autoritet: Troen var der før Bibelen, for den er skrevet ud af tro. Med meget mere. Alt dette er der ikke plads til at udfolde her, hvis jeg skal holde mig nogenlunde inden for formatet. Så hvis jeg skal sammenfatte det, der i denne omgang får lov at være min hovedpointe, så er det, at Grundtvig insisterer på en kirke, der ikke har nok i sig selv. Grundtvig selv var – som noget helt selvfølgelig – optaget af samfund og menneskeliv uden for kirken. Han var optaget af frihed og fællesskab, og hvordan disse to størrelser begge er nødvendige for et menneskeliv i ånd og kærlighed. Han var optaget af, hvordan skolens undervisning kunne blive til livsoplysning. Og han var optaget af alt dette netop som præst og teolog – og menneske. Denne insisteren på en kirke, der ikke har nok i sig selv, kan vi også bruge til noget i dag. Præster, kateketer, konfirmander og alle andre. Det har intet at gøre med at blande fx kirke og skole sammen. Det har at gøre med en insisteren på, at kristendommen lige præcis angår menneskelivet.

Ufrihed er ukristent

En tilføjelse: I »Om religionsforfølgelse« (1842) skriver Grundtvig, at det er »ukristent« ikke at ville tilkende andre mennesker frihed. Han skriver, at selvom det kan være smart nok (!) for en tyrant at undertrykke et mindretal, hvis ellers mindretallet lader sig undertrykke, så kan det aldrig være kristent. Det er en kristen pligt at afholde sig fra tvang og fra trangen til at ville gøre andre mennesker til en kopi af sig selv. Også værd at tænke over og tale om. En tilføjelse mere: Her til september 2022 er det 150 år siden, at Grundtvig døde. Dermed står vi også med 150 års »virkningshistorie«, hvor Grundtvig er blevet brugt og misbrugt til meget. Både fordi Grundtvig har sat sig så mange spor i vores samfund – synlige såvel som usynlige – som siden er vokset i mange retninger, og fordi

hans værk er så omfattende, er det klart, at der kan være meget stor forskel på de forskellige Grundtvigudlægnings. Min står selvfølgelig for egen regning.

Fakta Om Grundtvig-Akademiet

Grundtvig-Akademiet søger efter bud på, hvad det grundtvigske er, vil og skal. Vi bringer N.F.S. Grundtvigs tænkning og poesi i spil og i modvind i folkelige, kirkelige, pædagogiske og akademiske sammenhænge. Grundtvig-Akademiet går nysgerrigt til værks og tager ikke patent på en bestemt fortolkning af Grundtvig. Kort sagt: Vi eksperimenterer med Grundtvig – gerne sammen med andre. Grundtvig-Akademiet er en selvstændig del af Foreningen Grundtvigsk Forum. Akademiet er oprettet i 1999.

Links Grundtvig-Akademiet:

<https://grundtvig.dk/akademiet>